

школярів, які цікавляться історією. Сучасний погляд у минуле, різні точки зору, дивовижні факти, загадки історії, біографії відомих істориків – і це не весь перелік матеріалу цього видання. Цікаво, зрозуміло з різних галузей науки розповідають учені в журналах “Країна знань”, “Науковий світ” та ін.

Значний сьогодиншній потік дитячих розважальних журналів несе в собі не тільки пізнавальну інформацію, але, на жаль, і багато негативу. Деякі з видань носять агресивний характер. Наприклад, на сторінках журналу “Сорміті” комікси нам відверто демонструють насилля, а вислови персонажів це підтверджують. Наведемо цитату із журналу: “Едва завидев противника, зловещий воин извергает из пальцев потоки адского пламени, сжигающее все на своем пути...”, “Дьявофеникс, владыка воздуха. Никто не устоит на пути владык зла. Будьте вы прокляты”. Автори таких сцен звертаються до образів фантастики, містики, “об’єктивного зла”. Демон, страховисько мають яскраво виражену індивідуальність. Звідси, криваві картини, відверті сцени насилля.

Теорія соціальної відповідальності, яка базується на позитивній “свободі для чогось” нині є вельми актуальною в контексті культурно-освітньої реальності інформаційного суспільства. Вона констатує ідеологічну, політичну й економічну залежність ЗМІ і преси від її власників, начебто “балансуючи” це положення твердженням необхідності соціально відповідальної діяльності ЗМІ, яка повинна здійснюватися в умовах різних форм соціального регулювання, в тому числі в контексті норм професійної етики. В останнє десятиліття ХХ століття змінився погляд на проблему взаємовідносин засобів масової інформації з аудиторією: читач і глядач визнаються суб’єктами взаємодії, взаємовпливу в процесі виховання. Думка читача і глядача впливає на форму, зміст, техніку подачі інформації і навіть на економічне благополуччя галузі.

Отже, сьогодні ми гостро відчуваємо панівний вплив медіа-культури на соціальне життя особистості, на вибір ціннісних пріоритетів, на формування свідомості багатьох людей. Саме роль освіти й культури полягає в тому, щоб спрямувати особистість щодо виокреслення культурних цінностей у медійному просторі.

Список використаних джерел

1. Браун С. “Мозаика” и “Всемирная паутина” для доступа к Internet / С.Браун / [пер. с англ.]. – М.: Мир: малип: СК Пресс, 2008. – 167 с.
2. Бурдые П. О телевидении и журналистике / П.Бурдые / Пер. с фр. Н.Шматко. – М.: Фонд научных исследований “Прагматика культуры”, 2002. – 160 с.
3. Кастельс М. Галактика Интернет. Размышления об Интернете, бизнесе и обществе / М.Кастельс. – М.: У–факториал, 2011. – 327 с.
4. Луман Н. Реальность масс–медиа / Н.Луман. – Отечественные записки, 2003. – №4.
5. Маклюэн М. Понимание медиа: внешнее расширение человека / М.Маклюэн. – М.: Канон–Пресс / Кусково поле, 2003.
6. Прайс М. Телевидение, телекоммуникации и переходный период: право. Общество и национальная идентичность / М.Прайс. – М.: Изд. Моск. ун–та, 2000.
7. Рашкофф Д. Медиа вирус! Как поп–культура тайно воздействует на ваше сознание / Д.Рашкофф. – М.: “Ультар–культура”, 2003.
8. Сиберт Фред С. Четыре теории прессы / Фред С. Сиберт, Уилбур Шрам. Теодор Питерсон. – М.: Национальный институт Пресс; Издательство “Вагриус”, 1998. – 223 с.

References

1. Braun S. “Mozaika” i “Vsemirnaja pautina” dlja dostupa k Internet: Per. s angl. / S.Braun. – M.: Mir: malip: SK Press, 2008. – 167 s.
2. Burd’e P. O televidenii i dsurnalistike / Per. s fr. N.Shmatko / P.Burd’e. – M.: Fond nauuchnyh issledovanij “Pragmatika kulturny”, 2002. – 160 s.
3. Kastels M. Galaktika Internet. Razmyslenij ob Internete, biznese i obshestve / M.Kastels. – M.: U–faktorial, 2011. – 327 s.
4. Luman N. Realnyst mass–media / N.Luman. – Otechestvennye zapiski, 2003. – №4.
5. Maklyen M. Ponimanie media: vneshnee rasshirenie cheloveka / M.Maklyen. – M.: Kanon–Press, Kuskovo pole, 2003.
6. Televidenie telekommunikazii i perehodnyj period: pravo. Obshestvo i nazionalnaj identichnost / M.Prays. – M.: Izd. Mosk. un–ta, 2000.
7. Rachkoff D. Media virus! Kak pop–kultura tayno vozdeystvuet na vashe soznanie / D.Rachkoff. – M.: “Ultr–kultura”, 2003.
8. Sibert Fred S. Chetyre teorii pressy / Fred S. Sibert, Uilbur Chram. Teodor Piterson. – M.: Nazionalny institut Press; Izdatelstvo “Vagrius”, 1998. – 223 s.

Karpets L. A., candidate of philology, professor of Ukrainian and foreign languages department, Kharkov State Academy of Physical Culture (Ukraine, Kharkov), lovov.karpec@mail.ru

Dynamics of cultural–educational reality in informative society

The article deals with cultural–educational reality and its compact on the person’s world outlook. TV technologies form the world view of millions of people every day. That is why the problems of cultural and educational reality are actual now days. Analyzed here are the features of media–culture and its diverse forms. Practically all modern films and films in several parts and even cartoons feature video–information of robbery, so called “TV–violence”, uniting demonstration of inflicting form or damage to characters of TV programs, films. It is revealed, that function and meaning of mass–media are realized as whole in three conceptions: authoritarian, libertarian and theory of social responsibility.

Keywords: cultural–educational reality, media culture, informative society, telecommunication technology, “TV–violence”, informative shortage, telebroadcasting, internet, periodicals.

Карпец Л. А., кандидат филологических наук, доцент, заведующий кафедрой украинского и иностранных языков, Харьковская государственная академия физической культуры (Украина, Харьков), lovov.karpec@mail.ru

Динамика культурно–образовательной реальности в информационном обществе

Рассматривается культурно–образовательная реальность и её влияние на мировоззрение личности. Телевизионные технологии каждый день формируют мировоззрение миллионов людей. Поэтому вопрос культурно–образовательной реальности является сегодня актуальным. Анализируются особенности медиа–культуры и её разнообразные формы. Практически во всех современных сериалах, фильмах и даже мультфильмах существует видеоинформация разбоя, так называемое “телевизионное насилие”, объединяющее в себе демонстрацию нанесения вреда или ущерба персонажам телевизионных программ, фильмов. Показано, что функция и смысл mass–media в целом реализуется по трем концепциям: авторитарной, либертарианской и теории социальной ответственности.

Ключевые слова: культурно–образовательная реальность, медиа–культура, информационное общество, телекоммуникационные технологии, “телевизионное насилие”, “информационный голод”, телеэфир, интернет, периодика.

* * *

УДК 130.122:37.013

Овчаренко Н. В.

здобувач, Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Україна, Дніпропетровськ), yu_h@inbox.ru

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУ ФІЛОСОФСЬКО–ОСВІТНЬОГО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ”

Аналізується філософсько–освітній зміст поняття “самореалізація особистості. На основі міждисциплінарної методології філософії освіти, психології особистості, теорії особистісного саморозвитку обґрунтовано необхідність розширення змісту даного поняття для аналізу освітнього процесу пост сучасного зразка. Показано, що самореалізація особистості є

однією з основних цілей пост сучасної освіти. Визначено основні характеристики самореалізації особистості як цілі практичної освітньої діяльності. Розкрито соціокультурний та особистісний контекст упродовження самореалізації особистості як цілі освітньої діяльності. Обґрунтовано зв'язок феноменів самореалізації та самоактуалізації особистості.

Ключові слова: філософія освіти, особистість, саморозвиток, самореалізація, цілі освіти, самоактуалізація.

Розробку методології дослідження феномену самореалізації особистості заслужено відносять до числа однієї із найбільш складних наукових проблем, яка в останнє десятиліття стійко стає в основному філософською. Причина цього полягає у перетворенні проблематики буття та розвитку людини в основну тему сучасної філософії, а саморозвитку особистості – у основну проблему філософії освіти. Поняття “самореалізація особистості” поряд з поняттям “самоактуалізації особистості” як найбільш поширені когнітивні репрезентації саморозвитку людини відтак виявилися у центрі категоріальних новацій сучасної філософії.

Аналіз досліджень, присвячених проблемі самореалізації, дозволяє виділити кілька методологічних аспектів розгляду даного феномену у контексті саморозвитку особистості, що є основною метою постсучасної освіти й відповідно її філософського аналізу. Самореалізація особистості як ціль розглядається в дослідженнях тих учених (А.Адлер, А.Маслоу, К.Роджерс, В.Франк), які вважають, як точно виразився І.Кант, що метою людського існування є як власна досконалість, так і благополуччя навколишніх, тому що пошук одного лише “особистого щастя” приводить до егоцентризму, тоді як постійне прагнення до вдосконалювання інших” не приносить нічого, крім незадоволеності.

Самореалізація як засіб розглядається у роботах філософів, які вважають її необхідною гарантією й умовою свободи особи (Н.А. Бердяєв, В.С. Біблер, М.К. Мамардашвілі, В.С. Соловйов, Е.Фромм). Самореалізацію як процес розглядали А.Маслоу, К.Юнг, Е.Фромм та інші. У цьому контексті самореалізація – це динамічний процес, саморозвитку особистості, який ніколи не припиняється, що є важливою методологічною основою дослідження суспільства освіти як середовища такого розвитку. Самореалізацію як стан розглядають у контексті задоволеності нею самою особистістю Д.А. Леонт'єв, А.Маслоу, К.Роджерс. Результатом самореалізації, у тому числі і її освітньої складової, стає певний рівень особистісного розвитку, наявність властивостей, що сприяють самоздійсненню особистості, які розглядаються з позиції смисложиттєвого успіху – неуспіху. Самореалізація як підсумок розглядається у дослідженнях Б.Г. Анан'єва, Г.Олпорта, Е.Фромма, Е.Еріксона, К.Юнга й інших., присвячених осмисленню тих чи інших відрізків життя людини. У цьому сенсі освітній вимір феномену самореалізації може розглядатися як важлива складова кількісної та якісної оцінки адекватності освітньої діяльності сформульованим у межах концепту “суспільства освіти” критеріям розвиненої особистості.

У сучасних умовах зростає інтерес до самореалізації особистості й максимально повному використанню людського потенціалу. Про зростання актуальності даної проблеми свідчить збільшення числа публікацій

за даною темою (М.Р. Битянова, Є.В. Галажинський, Л.А. Коростильова, Д.А. Леонт'єв, В.І. Слободчикова інші), що пояснюється зростаючим інтересом до ролі самореалізації у життєдіяльності особистості.

Метою дослідження є визначення особливостей методології аналізу філософсько–освітнього змісту поняття “самореалізація особистості”.

Філософсько–освітній інтерес до проблеми самореалізації особистості пов'язаний зі значущістю цього феномена для визначення цілей і характеру освітньої діяльності у межах “суспільства знання”[2, с.181]. Підставою для визначення кола методологічних проблем самореалізації особистості у просторі освіти ХХІ ст. є погляд на особистість як на складне духовне ціле, що необхідним чином включає в себе в якості свого предметно–значеннєвого змісту певне архітектонічне завдання, якому властива невід'ємне для даного роду креативної діяльності прагнення до максимізації власного потенціалу саморозвитку, що корелює з імперативом освіти та культури як середовищем, у межах якого формується людина. З погляду філософсько–освітньої методології, об'єктом виховання й навчання має бути значеннєва сфера особистості, що операціоналізується в категорії особистісної життєдіяльності. Лише з розвитком цієї глибинної структури особистості, її сенсожиттєві орієнтації стають основою особистісних освітніх траєкторій. Взаємопереплетення освіти та соціальних форм життєдіяльності з одного боку, особистісних освітніх траєкторій та форм саморозвитку є основою філософсько–освітнього аналізу поняття самореалізації особистості.

Відповідно не загальні цілі та сенсожиттєві сенси як морально–виховні абсолюти визначають процес самореалізації особистості, а їх вибір у межах власної освітньої траєкторії розвитку та життєдіяльності людиною перетворюється в системотворчий фактор її життя. Не просто у межах освітніх інститутів, а у межах власного освітнього простору, власної діяльності з його вибору та формування особистість має покликано відтворити цю універсальну цілісність, що розвивається, сенс людської діяльності на предметах культури. Її осягнення як на рівні понять, так і в чуттєвому образі в освіті має здійснюватися як творче відкриття особистістю світу і себе у світі, сенсів свого життя і розвитку, що мають індивідуально формотворне значення стосовно її кола реальностей людського світу. Освітня діяльність визначає самореалізацію особистості, задаючи у ідеальній формі її соціокультурну сутність як особливий предмет власного творчого пошуку й перетворення. Ця проєктована власними зусиллями сутність особистості, може бути привласнене індивідом лише за допомогою активної діяльності у культурному просторі.

Специфіка освіти ХХІ ст. полягає у тому, що творчий потенціал втілюється не в готових продуктах культури, а в породжених нею проблемах. Розвиток особистості в освіті – це все більше занурення в проблемне поле культури. За логікою такого занурення може бути спроектована й побудована на творчих засадах будь–яка форма діяльності. Тому основним завданням дослідження гуманістичних основ самореалізації особистості в освіті є пошук такої

побудови системи зовнішньо–соціально заданої діяльності, яка б співвідносилася із внутрішньо детермінованою здатністю саморозвитку й забезпечувала б цілеспрямоване переструктурування внутрішньої освітньої діяльності.

Загалом ці особливості філософсько–освітнього розгляду змісту поняття самореалізації задаються особливостями постсучасної освіти. Ми давно вже перейшли від індустріальної стадії розвитку суспільства до постіндустріальної, що не може не супроводжуватися змінами в сфері освіти. Сформульовані в століття розвитку індустрії завдання масової школи, що готує до дисциплінованої праці, ретельності, пунктуальності, входять в усі більше протиріччя із самосвідомістю суб'єкта освітньої діяльності XXI ст. з особливостями його ціннісної сфери, мотивації життєдіяльності. Пріоритетним стає ставлення до будь–якого виду діяльності з погляду можливості негайного задоволення своїх життєвих потреб. В умовах традиційного контрольованого виховання учень часто не здатний співвіднести навчальний процес із інтересом до самовираження. Концепт самореалізації прямо пов'язаний з однією з основних проблем постсучасної освіти – як подолати відчуження особистості від освітнього процесу, що часто веде до втрати відповідальності й почуття авторства у побудові траєкторії свого саморозвитку і, як наслідок, – до втрати особистісного змісту освітньої діяльності. Таким чином, концепт самореалізації стає одним з провідних при визначенні тенденцій розвитку освітньої сфери в епоху постіндустріалізму та формування постсучасних освітніх і соціальних практик.

Останнім часом проблемасамореалізації стала предметом дослідження філософії, соціології, етики, психології, мистецтвознавства, педагогіки й інших наук, кожна з яких покликана відображати під своїм специфічним кутом зору різні грані цілісного об'єкта дослідження. У центрі самореалізації особистості, лежать поняття, що так чи інакше пов'язані із самосвідомістю як пізнанням себе, пізнанням своєї самості. Узагальнюючи вказані дослідження, слід виділити основні характеристики самореалізації особистості, що складають зміст цього поняття і відповідно визначають методологію його дослідження [1, с.49–50]. Відтак самореалізація включає у себе наступне:

– прагнення людини стати собою, що здійснюється у напрямку від несвідомого до моральних ідеалів через вироблення системи ціннісних орієнтацій;

– самоздійснення, тобто зростання і набуття зрілості, пробудження й реалізація прихованих можливостей людини, які містяться у ній в якості потенцій;

– фундаментальний процес організму, який може мати як позитивні, так і негативні наслідки для індивідуума;

– потреба в самореалізації – вища в ієрархії потреб людини;

– локалізується в підсвідомому шарі людської психіки й проявляється у “прагненні до задоволення”;

– люди, що самореалізуються, можуть піддаватися неконструктивним звичкам, марнославству, дратівливості, почуттю провини тощо;

– має соціально детермінований характер, оскільки середовище дає засоби для самореалізації, а також може містити перешкоди до нього;

– здійснюється через осягнення себе, переживання й усвідомлення себе як синтезуючого центру, через вільний вибір шляхом прийняття тих чи інших рішень;

– реалізується тільки тоді, коли людина перебуває у взаємодії з іншими людьми.

Самореалізація особистості у філософському аспекті має неоднозначну природу. Дане твердження може бути аргументоване наявністю різних точок зору про сутність досліджуваного предмета. Для філософсько–освітнього аналізу проблеми самореалізації особистості важливим є виділення двох найбільш поширених підходів, у межах яких або на основі синтезу яких і здійснюється дослідження сутності та особливостей феномену самореалізації як у соціумі, так і в освітньому процесі. Ессенціалістську концепцію представляють Аристотель і його послідовники, які вважають, що самореалізації підлягають ті риси, властивості або здатності людини, які констатують її сутнісну природу. Самореалізація в остаточному підсумку розуміється ними як реалізація сутнісної природи людини, що об'єктивно передує особистісному буттю й нерідко є конфронтуючою реальному індивідові в якості ідеалу, досяжного й реалізованого при відповідних умовах і обставинах.

Однак методологічною вадою подібного визначення є те, що воно включає лише позитивні, морально прийнятні здатності й потреби людини, яка, безсумнівно, має й негативні якості. Не враховуються і “вищі потреби людини, які не можуть бути задоволені простою перебудовою соціальних умов” [4, с. 8]. Даний підхід заперечує можливість людини самостійно й усвідомлено визначати своє місце в житті. Разом з тим цей підхід розкриває соціальну обумовленість самореалізації людини, зв'язок її з мораллю й соціальним оточенням, а відтак і детермінованість освітніх цілей самореалізації особистості соціальними потребами.

Відповідно даному підходу, самореалізація особистості – це індивідуальний процес діяльного опредмечування сутнісних сил особистості, що здійснюється відповідно до вимог культури. Виходячи з того, що необхідною умовою самореалізації особистості є свобода, він стверджує, що самореалізація особистості виступає як вільне розкриття індивідуальності особистості у процесі її багатогранної діяльності, як опредмечування сутнісних сил особистості у процесі вільної діяльності – самодіяльності, здійснюваної в індивідуальній формі. Потім самореалізація розглядається як процес свідомого й цілеспрямованого розкриття сутнісних сил особистості, заснованого на їхньому адекватному самопізнанні й самооцінці, як процес найбільш повного опредмечування сутнісних сил особистості в ході її діяльності. Безумовно, потрібно згодитися з тим, що соціальні умови й обставини мають регулювати контури особистісного самоздійснення. Однак, безсумнівно й те, що лише нормативне розуміння людської сутності не дозволяє визначити ступінь “вільного розкриття” індивідуальності особистості в процесі її багатогранної діяльності.

Сьогодні більш поширеним і, певною мірою, більш адекватним загальній орієнтації постсучасних соціальних та освітніх практик на духовно–внутрішньо детермінований особистісний саморозвиток методологічним підходом є екзистенціалістський напрямок. Проблематика розвитку й самоздійснення особистості досліджена у філософії екзистенціалізму (німецька традиція – К.Ясперс, Г.Хайдеггер; французька – Ж.П. Сартр, А.Камю; російська – Л.І. Шестов, Н.А. Бердяєв), а також у російській релігійно–філософській традиції (Н.А. Бердяєв, В.С. Соловйов, С.Л. Франк).

Екзистенціалістський погляд на самореалізацію особистості бере початок з конкретного й специфічного усвідомлення унікальності буття окремої людини, що існує у конкретний момент часу й простору. Екзистенціалісти вважають, що кожен з нас живе як “сущий–у–світі”, усвідомлено й болісно осягаючи наше існування й кінцеве неіснування (смерть). Ми не існуємо поза світом, і світ не має значення без нас, що живуть у ньому. Екзистенціалісти підкреслюють ідею про те, що, зрештою, кожен з нас, а не абстрактні “соціальні умови”, є відповідальним за те, хто ми й ким стаємо. Отже, кожному з нас кинута виклик – ми всі стоїмо перед завданням наповнити наше життя змістом у цьому абсурдному світі. Зрозуміло, унікальний людський досвід свободи й відповідальності за наповнення свого життя сенсом не дається даром. Часто свобода й відповідальність можуть бути важкою ношею. З погляду екзистенціалістів, люди усвідомлюють, що вони відповідають за свою долю, і тому переживають біль розпачу, самотності і тривоги. Головним в екзистенціалістському розумінні самореалізації є те, що людина має сама визначати себе і своє майбутнє, тому що те, яким воно буде, залежить від неї самої, її дій і рішучості.

У межах філософії освіти поняття самореалізації займає одне з центральних місць, оскільки прямо пов’язане з основною метою освіти постнекласичного зразка – забезпечення саморозвитку особистості, максимального розкриття її потенціалу у творчій життєдіяльності. Аналіз наявних досліджень показує достатньо широкий спектр філософсько–освітньої інтерпретацій поняття самореалізації серед вітчизняних та зарубіжних дослідників сучасності. Специфікою власне філософсько–освітнього розгляду проблеми є встановлення кореляцій між освітніми та соціальними аспектами самореалізації, визначення місця та сутності феномену самореалізації особистості у процесі цілепокладання освітньої діяльності, дослідження змістовних аспектів впливу освітніх чинників на формування спрямованих на самореалізації сенсожиттєвих орієнтирів буття людини (свого роду філософсько–освітня онтологія самореалізації), а також достатньо чітка структуризація за різноманітними параметрами процесу самореалізації у відповідності з основними сферами саморозвитку особистості, які враховуються в освіті, зорієнтованій на розробку практичних моделей самореалізації [3, с.68].

Особливо важливим внеском концепту самореалізації у філософсько–освітню методологію обґрунтування цілей постнекласичної освіти є його зорієнтованість на суб’єктну активність учасників

освітнього процесу. Навіть у недостатньо сприятливих соціальних умовах активність виступає засобом самореалізації, і відповідна орієнтація особистості засобами освітньої діяльності забезпечує не лише своєрідну автономію індивіда від несприятливих соціальних впливів, а й системні зміни на краще у самому соціумі.

Таким чином, орієнтація освітньої діяльності на формування активної особистості, що самореалізується, пов’язана і з такою важливою характеристикою постнекласичної освіти, як проективно–модельююча роль стосовно соціальних трансформацій. Самореалізація як самоздійснення людини припускає, що людина може не тільки дивитися на світ як на простір для реалізації своїх потенцій, можливостей, але й активно вибирати ті можливості, які дійсно гідні реалізації. Життєвий простір визначає вершину, до якої прагне людина, на досягнення якої направляє свою активність. Виходячи із цього, під самореалізацією слід розуміти конкретні дії, які спрямовані на досягнення повного самоздійснення, що важко зробити без “людиновимірної” трансформації соціуму.

Самореалізація особистості є визначальною щодо вибору нею тих або інших способів взаємодії з навколишнім світом, найбільшою мірою власних потенціалів, що забезпечують саморозкриття. Відповідно на рівні повсякденної життєдіяльності самореалізація особистості в основних сферах її соціалізації та буття виступає як основа сенсожиттєвого проектування у вигляді певної життєвої стратегії, яку багато авторів називає стратегією самореалізації, підкреслюючи таким чином свідомий характер цього процесу. Формування як мотивації до самореалізації особистості, так і уміння визначатися з її стратегією є однією з найважливіших задач постсучасної освіти, що орієнтується на особистісний саморозвиток.

При цьому підходи екзистенціалістської філософії є найбільш адекватною методологією дослідження сутності процесу самореалізації особистості як основи її соціалізації та життєдіяльності. Сам вказаний процес представляє собою розкриття здатностей та потенцій саморозвитку індивіда, який хоча і обумовлений соціально, здійснюється передусім шляхом його особистої активності та власного вибору життєвих цілей і перспектив. Відповідно самореалізація є однією з фундаментальних основ особистісно розвиваючої освіти і як основа її цілепокладання, і як механізм досягнення освітніх цілей.

Список використаних джерел

1. Базаева Ф.У. Анализ феномена самореализации в зарубежной гуманистической психологии / Ф.У. Базаева // Среднее профессиональное образование. – 2012. – № 3. – С.46–50.
2. Коломиец Е.А. Методологические проблемы самореализации личности в пространстве образования / Е.А. Коломиец // Вестник Томского государственного университета. – 2010. – № 331. – С.181–184.
3. Луговская Т.В. Философские аспекты самореализации человека / Т.В. Луговская, Г.А. Паркайкина // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов, 2009. – №1. – С.68–71.
4. Цыренова Л.А. Самореализация личности как предмет философского исследования: автореф. ... канд. филос. наук / МГУ им. М.В. Ломоносова / Л.А. Цыренова. – М., 1992. – 21 с.

References

1. Bazaeva F.U. Analiz fenomena samorealizacii v zarubezhnoj gumanisticheskoy psikhologii / F.U. Bazaeva // Srednee professional'noe obrazovanie. – 2012. – №3. – S.46–50.
2. Kolomic E.A. Metodologicheskie problemy samorealizacii lichnosti v prostranstve obrazovaniya / E.A. Kolomic // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2010. – №331. – S.181–184.
3. Lugovskaja T.V. Filosofskie aspekty samorealizacii cheloveka / T.V. Lugovskaja, G.A. Parkajkina // Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i juridicheskie nauki, kul'turologija i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki. – Tambov, 2009. – № 1. – S.68–71.
4. Cyrenova L.A. Samorealizacija lichnosti kak predmet filosofskogo issledovanija: avtoref. ... kand. filos. nauk / MGU im. M.V. Lomonosova / L.A. Cyrenova. – M., 1992. – 21 s.

Ovcharenko N. V., applicant of Dnipropetrovsk Regional Institute of Postgraduate Education (Ukraine, Dnipropetrovsk), yu_h@inbox.ru

Features of methodology analysis of the philosophical–educational content of the concept of “self-identity”

It analyzes the philosophical–educational content of the concept of “self-identity”. Based on an interdisciplinary methodology of philosophy of education, personality psychology, personality theories of self-development it is grounded the necessity of expanding content of this concept to analyze the educational process of postmodern design. It is shown that self-identity is one of the main goals of postmodern education. It is defined the main characteristics of self-identity as a practical goal of educational activities. It is solved socio-cultural and personal context of implementation of self-identity as goals of educational activities. It is grounded the relationship of phenomena self-actualization and self-identity.

Keywords: philosophy of education, personality, self-development, self-identity, the aims of education, self-actualization.

Овчаренко Н. В., соискатель, Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования (Украина, Днепропетровск), yu_h@inbox.ru

Особенности методологии анализа философско–образовательного содержания понятия “самореализации личности”

Анализируется философско–образовательное содержание понятия “самореализация личности”. На основе междисциплинарной методологии философии образования, психологии личности, теорий личностного саморазвития обоснована необходимость расширения содержания данного понятия для анализа образовательного процесса постсовременного образца. Показано, что самореализация личности является одной из основных целей постсовременного образования. Определены основные характеристики самореализации личности как цели практической образовательной деятельности. Раскрыты социокультурный и личностный контекст внедрения самореализации личности как цели образовательной деятельности. Обоснована связь феноменов самореализации и самоактуализации личности.

Ключевые слова: философия образования, личность, саморазвитие, самореализация, цели образования, самоактуализация.

* * *

УДК 37.013.73

Терещий С. О.

кандидат філософських наук, доцент,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), som_org@ukr.net

ПРОБЛЕМА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В КОНТЕКСТІ ЕКСПАНСІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

В статті розглядається один з провідних напрямків трансформації сучасної вищої освіти – міжнародна експансія освітнього простору.

Методологічна база дослідження визначається підходом, який спирається на принципи об'єктивності та цілісності. Зокрема, в роботі застосовано: метод історизму та герменевтики; діалектичний метод; метод системного аналізу; порівняльний метод.

Проводиться аналіз класичного та сучасного університету, на основі демонструється подвійна сутність освітнього закладу вищої школи, що поєднує ознаки виробничого підприємства та духовної установи. Базуючись на найновіших дослідженнях К. Олса та С. Робертсон, автор виокремлює три головних стратегії просторового розширення університетів світу – висхідна, низхідна та екстеріорна.

Ключові слова: глобалізація, освітній простір, урбанізація, місто-регіон, комерціалізація, конвергенція цінностей.

Соціальна система відносин між національними громадами світу останні п'ятдесят років переживає фундаментальні метаморфози, зміни, що торкаються життя кожного мешканця Землі та ставлять під глобальну відповідальність дії кожного міжнародного політика. В швидкоплинному поліцентричному часі теперішньої світової арени комунікації поряд з очевидними перевагами виникає і ряд проблем, пов'язаних із втратою цінних традицій, експлуатації ресурсів, несправедливості розподілу капіталу тощо. Не дивлячись на ярлики духовності та моральності, що беруть на себе провідні уряди світу, зокрема після II Світової Війни, усі сфери людського існування поступово комерціалізуються – стають у більшій чи меншій мірі залежними від правил устрою ідентичних з економічною необхідністю.

Повсякденністю стало явище економізації нематеріальних сфер суспільного життя. Культура набуває ознак системи культурних послуг, що змінює мотивацію та рід діяльності її творців та реципієнтів. Митці стають реалізаторами власного мистецького товару споживачеві, який в кінцевому рахунку зобов'язаний своєму визнанню ринковому попиту. Важко стверджувати, справедливість або несправедливість таких змін, їх конструктивність чи нігілістичність, проте очевидним є той факт, за яким універсальне економічне “оцінювання” реальності сучасною людиною призводить до утворення єдиної глобальної шкали “блага”. В рамках цієї специфічної “ієрархії цінних речей та послуг” різні сфери людського буття, які раніше були незрівняними на рівні однієї системи значень, відтепер здатні утворити одну економічну драбину, яка отримує високий детермінуючий вплив на кожен із своїх ланок.

Одним із таких компонентів в сучасній неокapіталістичній дійсності стає й освіта. Культурна сфера передачі досвіду склалася та утвердилася в історії людства давнота мало змінила свої ролі в глобальній, національній чи, навіть, регіональній владі. Капіталізм як економічне явище що вийшло переможцем з системної війни господарств ХХ століття, воно задане правилами що шліфувалися в першу чергу серед власників великого капіталу та державними урядами. Навчання та виховання входять в цю систему постфактум, скоріше як наймані працівники, а ніж активні засновники. Освіта грає у грі, на створення правил якої вона запізнилася. Для того аби вижити в якості цілісної окремої структури, вона мусить пристосовуватися, саме адаптація стоїть на першому пункті порядку денного педагогічних реформ.

Особливо яскраво ця необхідність проявляється в секторі вищої освіти, оскільки саме ця стадія життєвого навчання готує трудові кадри. Застарілість вищої школи, її інертність, сензитивність до збереження усталеного устрою призвели до того, що перехідний період її адаптації до капіталістичного детермінізму затягнувся майже на століття. Боротьба за університети продовжується, але чи залишилося щось із того що захищали професори та студенти сто років тому? Які зміни сталися настільки плінно та непомітно, що деякі науковці констатують “смерть університету”.

З огляду на увесь спектр перехідних проблем в вищій освіті, виявляється досить актуальним